

Ховрич М. О.

ORCID 0000-0002-1494-4550

Кандидат педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри технологічної освіти та інформатики
Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка
(м. Чернігів, Україна) E-mail: n.khoorich@gmail.com

Нітченко Г. М.

ORCID 0000-0002-0928-6709

Кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри технологічної освіти та інформатики
Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка
(м. Чернігів, Україна) E-mail: gala.nitch@gmail.com

КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД - ОСНОВА ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНОЇ ПРОГРАМИ ПІДГОТОВКИ БАКАЛАВРА ТЕХНОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ

У статті розглядається питання впровадження компетентісно зорієнтованого підходу у систему підготовки бакалаврів технологічної освіти. Звертається увага на те, що під розроблені загальні та фахові компетентності майбутнього випускника повинні системно впроваджуватись певні зміни до самої системи підготовки майбутнього вчителя. Особлива увага приділяється впровадженню діагностики програмних результатів навчання, яка б дозволяла не тільки традиційно визначати рівень знань, умінь та навичок студента, а й рівень сформованих компетенцій його майбутньої професійної діяльності.

Мета дослідження – визначення системи компетентностей бакалаврів напряму підготовки 014.10 Середня освіта (Трудове навчання та технології) відповідно до вимог компетентісного принципу підготовки спеціалістів.

Методологія дослідження включає загальнотеоретичні методи: аналіз і синтез педагогічної, психологічної, соціологічної літератури з проблеми дослідження; порівняння, систематизація, узагальнення, інтерпретація наявних теоретичних підходів; аналітична індукція як прийом для формування універсальних тверджень щодо визначення вимог компетентісного принципу підготовки спеціалістів напряму підготовки 014.10 Середня освіта (Трудове навчання та технології).

Наукова новизна полягає у визначенні принципів компетентісно зорієнтованої системи підготовки бакалаврів напряму підготовки 014.10 Середня освіта (Трудове навчання та технології).

Висновки. Закладами вищої освіти для кожної спеціальності сформовані освітньо-професійні програми для першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів. Серед структурних елементів дані документи містять списки програмних компетентностей (інтегральну компетентність, загальні компетентності та фахові компетентності) та програмні результати навчання. Інтегральна компетентність випускника полягає у здатності розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми, застосування певних теорій та методів відповідної науки і характеризується комплексністю та невизначеністю умов. Загальні компетентності відповідають основним вимогам до педагога взагалі, а фахові – чітко окреслюють мету, завдання та зміст предметів навчального плану відповідної спеціальності.

Особлива увага приділяється програмним результатам навчання, вважаємо, що необхідно створити таку систему навчання, яка б дозволяла не тільки традиційно визначати рівень знань, умінь та навичок студента, а й рівень сформованих компетенцій його майбутньої професійної діяльності. Для створення такої системи доцільно поєднати традиційні методи та засоби перевірки знань, умінь і навичок та інноваційні підходи, орієнтовані на комплексну оцінку сформованих компетенцій. Результатом цього поєднання буде те, що студент не тільки набуде здатність застосовувати знання, вміння, ціннісний і практичний досвід для успішного вирішення особистісних і професійних завдань, а й буде відповідати вимогам ринку.

Таким чином, майбутніх педагогів у закладах вищої освіти необхідно не тільки теоретично готувати до впровадження компетентісно зорієнтованого навчання, але й впровадити дані принципи у саму систему підготовки майбутніх учителів.

Ключові слова: підготовка бакалаврів, технологічна освіта, освітньо-професійна програма, компетентісний підхід, компетенція, компетентність.

Постановка проблеми. На сьогоднішній день українська загальноосвітня школа проходить суттєвий процес реформування. Зміни стосуються не тільки змісту, форм, методів та технологій підготовки школярів, а й основних принципів.

Традиційно завдання шкільної освіти та результат підготовки визначалися набором знань, умінь і навичок, які має опанувати випускник. На сьогодні такий підхід виявився недостатнім: суспільству потрібні не «всезнайки», а випускники, готові долучитися до подальшої діяльності, здатні практично розв'язувати життєві та професійні проблеми, що постають перед ними. А це багато в чому залежить не тільки від отриманих знань і вмінь, а й від додаткових рис та здібностей, які об'єднуються такими поняттями як «компетенції» та «компетентності», що відповідають розумінню сучасних завдань освіти.

Так, у Законі України «Про освіту» безпосередньо говориться: «Метою освіти є всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, її талантів, інтелектуальних, творчих і фізичних здібностей, формування цінностей і необхідних для успішної самореалізації компетентностей, виховання відповідальних громадян, які здатні до свідомого суспільного вибору та спрямування своєї діяльності на користь іншим людям і суспільству, збагачення на цій основі інтелектуального, економічного, творчого, культурного потенціалу українського народу, підвищення освітнього рівня громадян задля забезпечення сталого розвитку України та її європейського вибору» [3].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретико-методичні засади компетентного підходу є предметом наукового дослідження вітчизняних та зарубіжних науковців. Зокрема, в системі вищої та загальної середньої освіти велику увагу даному питанню у своїх працях приділили вчені: І. Бабіна, П. Бачинський, Н. Бібік, Дж. Боуден, Г. Гавришак, Б. Гершунський, Н. Дворнікова, І. Драч, Л. Коваль, Я. Кодлюк, М. Лейтер, О. Локшина, А. Маркова, М. Нагач, Н. Нагорна, С. Ніколаєнко, О. Овчарук, Л. Пильгун, Дж. Равен, І. Родигіна, О. Садівник, Л. Сень, В. Сидоренко, С. Сисоєва, О. Ситник, Ю. Татур, Г. Терещук, С. Трубаєвої, Н. Фоменко, А. Хуторський та ін.

Актуальність досліджуваної проблеми обумовлена тим, що формування певного виду компетентностей повинно розпочинатися у загальноосвітній школі, а тому перед закладами вищої освіти педагогічного спрямування постає завдання не тільки оволодіння студентами набору компетентностей у сфері майбутньої професійної діяльності, а й навчити майбутніх учителів формуванню необхідних компетенцій у школярів.

Мета дослідження – визначення системи компетентностей бакалаврів напряму підготовки 014.10 Середня освіта (Трудове навчання та технології) відповідно до вимог компетентного принципу підготовки спеціалістів.

Методологія дослідження включає загальнотеоретичні методи: аналіз і синтез педагогічної, психологічної, соціологічної літератури з проблеми дослідження; порівняння, систематизація, узагальнення, інтерпретація наявних теоретичних підходів; аналітична індукція як прийом для формування універсальних тверджень щодо визначення вимог компетентного принципу підготовки спеціалістів напряму підготовки 014.10 Середня освіта (Трудове навчання та технології).

Наукова новизна полягає у визначенні принципів компетентно зорієнтованої системи підготовки бакалаврів напряму підготовки 014.10 Середня освіта (Трудове навчання та технології).

Виклад основного матеріалу дослідження. Аналіз даного питання будемо проводити на основі наступних позицій: 1) поняття компетентності вчителя взагалі; 2) вимоги Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти (зокрема освітня галузь «Технологія»); 3) освітньо-професійна програма бакалаврів напряму підготовки 014.10 Середня освіта (Трудове навчання та технології).

Перш за все ми повинні чітко визначити, що таке компетентність, на яких принципах необхідно базувати відповідні твердження, як фіксувати рівень компетентності. Проаналізуємо основні підходи.

У наукових публікаціях часто можна зустріти два схожі поняття, які тісно пов'язані між собою: компетентність та компетенція.

У тлумачному словнику української мови [10, 874] дані терміни тлумачаться так: компетенція – добра обізнаність із чим-небудь; компетентний – 1. Який має достатні знання в якій-небудь галузі; який з чим-небудь добре обізнаний; тямущий. 2. Який ґрунтується на знанні; кваліфікований.

У словнику «Професіональное образование» подано дещо інше трактування [5, 130-131]:

компетенція (від лат. *competentia* – добиватися, відповідати, підходити): 1) коло повноважень, прав та обов'язків конкретного державного органу; 2) коло питань, з яких даний посадовець має досвід роботи;

компетентність (від лат. *competens* – належний, здатний): 1) міра відповідності знань, умінь та досвіду особи визначеного соціально-професійного статусу реальному рівню складності задач та проблем, які вирішує дана особа. На відміну від терміна «кваліфікація», включає не тільки професійні знання та вміння, які характеризують кваліфікацію, а й такі якості, як ініціативність, вміння працювати в групі, комунікативні здатності, вміння вчитися, оцінювати, логічно мислити, відбирати та використовувати інформацію.

На думку А. В. Хуторського компетентність – це рівень володіння набором здібностей, знань, умінь і навичок у певній галузі та характеристика самого суб'єкта, що показує рівень володіння компетенціями.

Британський психолог Дж. Равен визначає: «компетентність – це специфічна здатність, яка необхідна для ефективного виконання конкретної дії у конкретній предметній галузі, включає вузькоспеціальні знання, специфічні предметні навички, способи мислення, а також розуміння відповідальності за власні дії [12, 56]».

Компетентність як загальне поняття логічно повинно ґрунтуватись на рівні освіти спеціаліста, його професійній діяльності тощо.

Так, Ю. Г. Татур пропонує таке визначення компетентності спеціаліста з вищою освітою: «Компетентність спеціаліста з вищою освітою – це проявлені на практиці його цілеспрямованість та здатність (готовність) реалізувати свій потенціал (знання, уміння, досвід, особисті якості та ін.) для успішної творчої (продуктивної) діяльності в професійній та соціальній сфері, усвідомлюючи значущість та особисту відповідальність за результати цієї діяльності, необхідність її постійного удосконалення» [13, 67].

А. М. Новиков розглядає поняття «компетентність» як тотожне поняттю «професіоналізм». Він вважає, що поняття «компетентність» відноситься до технологічної підготовки, у той час як «професіоналізм» відображає зміст надпрофесійного характеру, компоненти якого називаються «базисними кваліфікаціями» – це такі якості особистості, як самостійність дій, творчий підхід до будь-якої справи, готовність постійно поновлювати знання, гнучкість розуму, готовність до системного та економічного мислення, уміння вести діалог, співпрацювати в колективі, спілкуватися з колегами [11, 36–39].

Л. П. Алексеева та Н. С. Шаблігіна вважають, що професійна компетентність – це інтегральна характеристика ділових та особистих якостей спеціаліста, яка відображає рівень знань, умінь, досвід, достатніх для здійснення мети даної діяльності, а також його моральну позицію. Критерієм професійної компетентності є суспільна значущість результатів праці спеціаліста, його авторитет у конкретній області діяльності (знань) [4, 383].

А. К. Маркова під професійною компетентністю розуміє індивідуальну характеристику ступеня відповідності людини вимогам професії: поєднання психічних якостей та психічний стан, що дозволяє діяти самостійно та відповідально [9, 54].

Виходячи з вищесказаного, можна зробити висновок, що вчені використовують поняття «компетентність» як визначений, достатньо високий рівень володіння людиною певною діяльністю або системою знань. Професійна компетентність ґрунтується на професійній, самоосвітній та самовдосконалювальній діяльності людини та її вмінні використовувати отримані знання та вміння при вирішенні професійних задач. Для професії вчителя характерна педагогічна компетентність. Проаналізуємо основні підходи.

П. Ф. Каптерев при розгляді педагогічної компетентності найбільшу увагу приділяє таким чинникам: роль особистості вчителя, його методи викладання та прагнення до постійного саморозвитку. Науковець вважає, що перший чинник несе в собі рівень знання вчителем предмету, що викладається, рівень наукової підготовки з даної спеціальності та споріднених предметах, рівні оволодіння методологією предмета, загальними дидактичними принципами та знанні властивостей дитячої психології; другий чинник полягає у викладацькому мистецтві, в особистому педагогічному таланті та творчості [7, 62].

Е. А. Клімов [8, 61] педагогічну професію відносить до типу «людина – людина» тому, перераховуючи основні професійні властивості необхідні педагогу, він виділяє: уміння керувати, навчати та виховувати, наявність широкого кругозору та комунікативної культури, творчий склад розуму та вміння вирішувати різні професійні (педагогічні) задачі, які відрізняються складністю та нестандартністю, а також спостережливість та здібність до співпереживання.

В. А. Адольф вважає, що професійна педагогічна компетентність є особистою якістю педагога, яка включає високий рівень теоретичної, практичної, методологічної, психолого-педагогічної та методичної підготовки, а також ряд компонентів, сукупність яких є інтегральною якістю особистості і виступає як результат і найважливіша умова ефективності професійної підготовки педагога [1, 74].

Б. С. Гершунський, визначаючи професійну компетентність як результат розвитку особистості, в педагогічну компетентність включає такі якості педагога, які дають йому змогу найефективніше здійснювати педагогічний процес у динамічних соціально-педагогічних умовах. Професійна компетентність є результатом цілеспрямованого впливу післядипломної педагогічної освіти, самоосвіти та розвитку педагогічного професіоналізму на рівні саморозвитку. Вона визначається рівнем власної професійної освіти, досвідом та індивідуальною здатністю людини, її прагненням до неперервної самоосвіти й самовдосконалення, творчим ставленням до справи [6, 135–148].

Проаналізувавши основні підходи, можна зробити висновок, що метою сучасного педагогічного закладу вищої освіти є виховання вчителя, який володіє високим рівнем професіоналізму та культури. Професійна компетентність вчителя є система, що складається з теоретичних знань, практичних умінь та особистих якостей і яка забезпечує готовність учителя до кваліфікованого виконання своїх професійних обов'язків.

З іншого боку, бакалаври напряму підготовки 014.10 Середня освіта (Трудове навчання та технології) повинні мати компетенції, які здатні реалізовувати завдання освітньої галузі «Технології» у загальноосвітній школі. Так, у Державному стандарті базової і повної загальної середньої освіти відмічено, що Державний стандарт ґрунтується на засадах особистісно зорієнтованого, компетентнісного та діяльнісного підходів, що реалізовані в освітніх галузях і відображені в результативних складових змісту базової і повної загальної середньої освіти [2].

Компетентнісний підхід передбачає формування ключових і предметних компетентностей. До ключових компетентностей належать: уміння вчитися, спілкуватися державною, рідною та іноземними мовами, математична, інформаційно-комунікаційна, соціальна, громадянська, загальнокультурна, підприємницька, здоров'язбережувальна, а також базові компетентності в галузі природознавства і техніки. До предметних (галузевих) компетентностей відносять: комунікативну, літературну, мистецьку, міжпредметну естетичну, природничо-наукову і математичну, проектно-технологічну та інформаційно-комунікаційну, суспільствознавчу, історичну та здоров'язбережувальну.

Відповідно до напряму підготовки бакалавра 014.10 Середня освіта (Трудове навчання та технології) нас цікавить саме проектно-технологічна та інформаційно-комунікаційна компетентності школярів, які відображені в документі через зміст освіти та державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів.

Зрозуміло, що саме вимоги Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти повинні бути основою розробки освітньо-професійної програми бакалавра даного напрямку підготовки.

Міністерством освіти та науки України надіслано лист до закладів вищої освіти, у якому міститься зразок освітньо-професійної програми для першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів. Освітньо-професійні програми та навчальні плани для кожного рівня вищої освіти та спеціальності затверджує Вчена рада закладу вищої освіти.

Зміст програми складається із таких структурних компонентів: загальна інформація, мета освітньої програми, характеристика освітньої програми (предметна область, орієнтація освітньої програми, основний фокус освітньої програми та спеціалізації, особливості програми), придатність випускників до працевлаштування та подальшого навчання, викладання та оцінювання (викладання та навчання, оцінювання), програмні компетентності (інтегральна компетентність, загальні компетентності, фахові компетентності), програмні результати навчання, ресурсне забезпечення реалізації програми (кадрове, матеріально-технічне, інформаційне та навчально-методичне забезпечення), академічна мобільність, перелік компонентів освітньо-професійної програми та їх логічна послідовність, структурно-логічна схема, форма атестації здобувачів вищої освіти, матриця відповідності програмних компетентностей компонентам освітньої програми.

Із перерахованих компонентів найбільш важливими, на наш погляд, у розрізі нашого дослідження є програмні компетентності: інтегральна компетентність, загальні компетентності, фахові компетентності, а також програмні результати навчання.

Так, інтегральна компетентність випускника полягає у здатності розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми в освітній галузі «Технологія» або в процесі навчання за спеціальністю 014.10 Середня освіта (Трудове навчання та технології), що передбачає застосування певних теорій та методів відповідної науки і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності повинні відповідати основним вимогам до педагога взагалі, а саме, здатність: до гнучкого науково обґрунтованого способу мислення; аналізувати роль освіти в суспільстві; оперативно і грамотно застосовувати в професійній діяльності ділове українське мовлення; спілкуватися іноземною мовою; до власного інтелектуального розвитку, самоосвіти та навчання впродовж життя; використовувати методи наукових досліджень та проводити науково-педагогічне дослідження на відповідному рівні; застосовувати наукові знання при постановці та розв'язанні професійних завдань; визначати інформаційні потреби, пошук, оброблення й аналіз інформації з різних джерел; використовувати інформаційні і комунікаційні технології; розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у галузі освіти або в процесі навчання; працювати зі своїми колегами та партнерами в освіті, ефективно діяти в команді, а також спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня; підтримувати свій організм та психіку в задовільному стані, розвивати фізичні здібності та розвивати волюваті якості; послуговуватися на практиці критичним мисленням у поєднанні зі здоровим глуздом, а також здійснювати адекватну оцінку базових і поточних процесів та явищ в існуванні світу та людини.

Фахові компетентності спеціальності повинні чітко відповідати основній меті, завданням та змісту предметів навчального плану спеціальності.

Особливу увагу слід приділити програмним результатам навчання. Необхідно створити таку систему навчання та контролю, яка б дозволяла не тільки традиційно визначати рівень знань, умінь та навичок студента, а й рівень сформованих компетенцій його майбутньої професійної діяльності. Для створення такої системи, на наш погляд, доцільно поєднати традиційні методи та засоби перевірки знань, умінь і навичок та інноваційні підходи, орієнтовані на комплексну оцінку сформованих компетенцій, оскільки основою компетенцій є саме знання, уміння та навички. У результаті такого поєднання традиційні засоби контролю будуть удосконалюватись у напрямку компетентнісного підходу, а інноваційні засоби швидше та ефективніше впроваджуватись у практику вищої школи. Результатом цього поєднання буде те, що студент не тільки набуде здатність застосовувати знання, вміння, ціннісний і практичний досвід для успішного вирішення особистісних і професійних завдань, а й буде відповідати вимогам ринку праці (вимогам Державного стандарту до своєї професійної діяльності).

На сьогоднішній день види контролю, які використовуються у закладах вищої освіти, можна умовно поділити на дві групи: основні (поточний, тематичний, підсумковий) та додаткові (попередній, модульний і контроль залишкових знань). Відповідно до оцінки рівня сформованості компетенцій, необхідно адаптувати і завдання для певних видів контролю. Так, поточний контроль, який проводиться практично на кожному практичному чи лабораторному занятті, спрямований на оперативне виявлення якості засвоєння студентами тих чи інших знань, умінь та навичок з конкретної дисципліни на певному етапі її вивчення.

Тематичний та модульний контроль повинні передбачати не тільки перевірку та оцінювання знань з кожної логічно завершеної частини навчального матеріалу (теми або розділу), а й включати питання порівняння, аналізу певних явищ та процесів з декількох тем, з тим, щоб поставити студента (теоретично) у якомога ближчі умови майбутньої професійної діяльності.

Особливу увагу слід приділити підсумковому контролю та контролю залишкових знань студентів. На наш погляд, завдання для даних видів контролю повинні відповідати таким основним вимогам: а) інтегративність – міжпредметний характер, зв'язок теорії та практики; б) проблемність – кожний студент повинен отримати індивідуальне завдання (навчальну проблему), яке передбачає застосування знань з декількох суміжних дисциплін; в) професійна орієнтованість – вирішення завдання повинно передбачати не визначення рівня засвоєння студентом знань, навичок, умінь з певної навчальної дисципліни, а бути орієнтоване на застосування комплексу знань та умінь в типових та нетипових

професійних ситуаціях. Найбільш часто при цих формах контролю студент дає відповідь на питання, оформлені у вигляді екзаменаційного білета. Відповідно, екзаменаційний білет повинен складатись не з окремих питань з різних дисциплін, а включати (можливо одну чи декілька) міждисциплінарну, професійно орієнтовану задачу, виконання якої буде свідчити про рівень сформованості у студента компетентній майбутньої професійної діяльності.

З іншої сторони, організація контролю на основі компетентісного підходу стає для студента своєрідним комплексним показником, який дозволяє студенту більш чітко усвідомити свої досягнення і недоліки, коригувати власну активність, а викладачеві – вносити певні корективи у методику викладання дисципліни взагалі, або спрямовувати діяльність певного студента в необхідне русло.

Висновок. Таким чином, впровадження компетентісного підходу до навчально-виховного процесу у закладах загальної середньої освіти веде за собою вимогу швидкого та ефективного переорієнтування підготовки спеціалістів педагогічного профілю. Зрозуміло, що майбутніх педагогів у закладах вищої освіти необхідно не тільки теоретично готувати до впровадження компетентісно зорієнтованого навчання, але й впровадити дані принципи у саму систему підготовки майбутніх учителів. На даному етапі вже закладена основа – розроблені освітньо-професійні програми підготовки спеціалістів, які визначають загальні та фахові компетентності, а також програмні результати навчання майбутнього випускника. Але наразі необхідна дорожня карта системного впровадження розглянутих принципів на всіх етапах навчально-виховного процесу у педагогічних закладах вищої освіти.

References

1. Адольф В. А. Формирование профессиональной компетентности будущего учителя. *Педагогика*. 1998. № 1. С. 88–92.
Adol'f, V. A. (1998). Formirovanie professional'noj kompetentnosti budushhego uchitelja [Formation of professional competence of a future teacher]. *Pedagogika – Pedagogy*. 1, С. 88–92.
2. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти : затв. постановою Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1392. *Урядовий кур'єр*. 2012. 1 лют. (№ 19).
Derzhavnyi standart bazovoi i povnoi zahalnoi serednoi osvity : zatv. postanovoiu Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 23 lystopada 2011 r. №1392. [State standard of basic and complete general secondary education]. *Uriadovyi kur'ier – Government courier*. 2012, February 1.
3. Закон України «Про освіту». *Відомості Верховної Ради*. 2017. № 38–39.
Zakon Ukrainy «Pro osvitu» [Law of Ukraine «On Education»]. (2017). *Vidomosti Verkhovnoi Rady – Information of the Verkhovna Rada*, 38-39.
4. Алексеева Л. П., Шаблыгина Н. С. Профессиональная компетентность. *Энциклопедия профессионального образования: в 3-х томах / под ред. С. Я. Батышева*. Москва, 1998, Т. 2, С. 383.
Aleksееva, L. P., Shablygina, N. S. (1998). Professional'naja kompetentnost' [Professional competence]. *Jenciklopedija professional'nogo obrazovanija – Encyclopedia of Professional Education*. Moscow, Russia, Vol. 2, 383.
5. Вишнякова С. М. Профессиональное образование. Словарь. Ключевые понятия, термины, актуальная лексика / под. ред.: С. М. Вишнякова. Москва: НМЦ СПО, 1999. 538 с.
Vishnjakova, S. M. (1999). Professional'noe obrazovanie. Slovar'. Kljuचेvyе ponjatija, terminy, aktual'naja leksika [Professional education. Dictionary. Key concepts, terms, relevant vocabulary]. Moscow, Russia: NMC SPO.
6. Гершунский Б. С. Философия образования для XXI века: учеб. пособ. 2-е изд. Москва: Пед.о-во России, 2002. 512 с.
Gershunskij, B. S. (2002). Filosofija obrazovanija dlja XXI veka [Education Philosophy for the 21st Century]. (2nd). Moscow, Russia: Ped.o-vo Rossii.
7. Каптерев П. Ф. Избранные педагогические произведения. Москва: Педагогика, 1982. 704 с.
Kapterev, P. F. (1982). Izbrannye pedagogicheskie proizvedenija [Selected Pedagogical Works]. Moscow, Russia: Pedagogika.
8. Климов Е. А. Педагогический труд: психологические составляющие. Москва: МГУ, 2004. 240 с.
Klimov, E. A. (2004). Pedagogicheskij trud: psihologicheskie sostavljajushhi [Pedagogical work: psychological components]. Moscow, Russia: MGU.
9. Маркова А. К. Психология профессионализма. Москва: Знание, 1996. 308 с.
Markova, A. K. (1996) Psihologija professionalizma [Psychology of Professionalism]. Moscow, Russia: Znanie.
10. Новий тлумачний словник української мови: у 3-х т. / уклад.: В. Яременко, О. Сліпущко. Київ: Аконт, 2004, Т. 1. 928 с.
Yaremenko, V., Slipushko, O. (Eds). (2004). Novyi tлумachnyi slovnyk ukraїnskoi movy [New explanatory dictionary of the Ukrainian language]. (Vol. 1). Kyiv, Ukraine: Akonit.
11. Новиков А. М. Процесс и методы формирования трудовых учений: профпедагогика. Москва: Высшая школа, 1986. 288 с.
Novikov, A. M. (1986). Process i metody formirovanija trudovyh uchenij: profpedagogika [The process and methods of forming labor exercises: professional pedagogy]. Moscow, Russia: Vysshaja shkola.
12. Равен Дж. Педагогическое тестирование. Проблемы заблуждение, перспективы. Москва: Когито-центр, 1999. 234 с.
Raven Dzh. (1999). Pedagogicheskoe testirovanie. Problemy zabluzhdenie, perspektivy [Pedagogical testing. Problems misleading, prospects]. Moscow, Russia: Kogito-centr.

13. Татур Ю. Г. Компетентностный подход в описании результатов и проектировании стандартов высшего профессионального образования. *Материалы ко второму заседанию методологического семинара. Авторская версия*. Москва: Изд-во Исследовательского центра проблем качества подготовки специалистов, 2004. 17 с.
Tatur, Ju. G. (2004). Kompetentnostnyj podhod v opisani i proektirovanii standartov vysshego professional'nogo obrazovanija. *Materialy ko vtoromu zasedaniju metodologicheskogo seminar. Avtorskaja versija*. – *Materials for the second meeting of the methodological seminar. Author's version*. Moscow, Russia: Izd-vo Issledovatel'skogo centra problem kachestva podgotovki specialistov.

Khovrych M.

ORCID 0000-0002-1494-4550

Ph.D. in Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Head of Department of Technological Education and Information Technologies,
T. H. Shevchenko National University «Chernihiv Colehium»
(Chernihiv, Ukraine) E-mail: n.khovrich@gmail.com

Nitchenko G.

ORCID 0000-0002-0928-6709

Ph.D. in Pedagogical Sciences, Associate Professor of Department
of Technological Education and Information Technologies,
T. H. Shevchenko National University «Chernihiv Colehium»
(Chernihiv, Ukraine) E-mail: gala.nitch@gmail.com

COMPETENCE APPROACH AS BASIS OF EDUCATIONAL AND PROFESSIONAL PROGRAMME FOR SPECIALISTS' TRAINING

The article considers the issue of implementing a competency based approach in the system of training bachelors of technological education. The attention is paid to the fact that certain changes to the system of future teachers' training should be systematically implemented considering developed general and professional competencies of a future graduate. The authors focus on the introduction of programme outcomes diagnostics, which would allow not only to determine students' level of knowledge, skills and abilities traditionally, but also the level of competencies of their future professional activity. The purpose of the study is to specify the system of bachelors' competencies in the Field of Study 014.10 Secondary Education (Labour Education and Technologies) according to the requirements of competency based training.

The methodological basis of the study includes general theoretical methods such as analysis and synthesis of pedagogical, psychological, sociological literature on the problem; comparison, systematization, generalization and interpretation of existing theoretical approaches; analytical induction as a method for the formation of universal statements to determine the requirements of the competency based approach to specialists' training in the Field of Study 014.10 Secondary Education (Labour Education and Technologies).

The scientific novelty is to determine the principles of competency oriented bachelors' training system in the Field of Study 014.10 Secondary Education (Labour Education and Technologies).

Conclusions. Higher education institutions for each specialty have developed educational and professional programmes for the first (bachelor's) and second (master's) levels. Among the structural elements these documents contain lists of programme competencies (integrated, general and professional competencies) and programme outcomes. The integral competence of a graduate is the ability to solve complex specialized tasks and practical problems, the application of certain theories and methods of science. This competence is characterized by complexity and uncertainty of conditions. General competencies meet the basic requirements for a teacher in general, while professional competencies outline clearly the purpose, objectives and content of the curriculum of the specialty. Programme outcomes are under particular analysis. We believe that it is necessary to create a system of education that would not only traditionally determine students' level of knowledge, skills and abilities, but also the level of competencies of their future professional activity. In order to create such a system it is advisable to combine traditional methods and means of skills and knowledge testing, innovative approaches focused on a comprehensive assessment of existing competencies. The result of this combination will be that the student will not only acquire the ability to apply knowledge, skills, values and practical experience to solve successfully personal and professional problems, but will also meet the requirements of labour market.

Thus, future teachers in higher education institutions need not only to be theoretically prepared for the implementation of competency based learning, but also to implement these principles in the system of future teachers' training.

Keywords: *bachelor's training, technological education, educational and professional programme, competence approach, competence, competency.*

Стаття надійшла до редакції 05.05.2020

Рецензент: доктор педагогічних наук, професор **О. М. Торубара**